

CERCUL FEMININ COMUNIST — PRIMĂ ORGANIZAȚIE REVOLUȚIONARĂ DE FEMEI CREATĂ DE PARTIDUL COMUNIST ROMÂN (1922—1924)

de ELISABETA IONIȚĂ

Aniversarea a șase decenii de la făurirea Partidului Comunist Român constituie un prilej de evocare a glorioaselor tradiții revoluționare ale mișcării noastre muncitorești, a evocatoarei istorii de luptă și victorii a partidului, de trecere în revistă a mărețelor realizări dobândite de poporul român sub conducerea sa încercată.

În acest context, comunicarea de față își propune să infățișeze preocuparea pe care a avut-o, din primul moment, Partidul Comunist Român față de problema feminină, modul în care principalele direcții ale strategiei și tacticii sale și-au găsit aplicabilitatea în mișcarea revoluționară și democratică de femei din țara noastră.

„În marile bătălii revoluționare purtate de clasa muncitoare, conduse de partidul comunist — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, în lupta maselor pentru răsturnarea vechii orinduirii și instaurarea puterii populare, pentru construirea socialismului, femeile au dat numeroase exmple de devotament, de eroism și spirit de abnegație“¹.

Preluind cele mai bune tradiții de luptă ale mișcării revoluționare, socialiste, ale partidului clasei muncitoare, făurit în 1893, cu privire la antrenarea și organizarea femeilor muncitoare, ridicându-le pe un plan superior în noile condiții ale dezvoltării țării, partidul comunist, de la primul său congres — din mai 1921, care a statuat unificarea mișcării muncitorești pe temelii comuniste — a înscris în programul său problema atragerii și integrării femeilor în lupta revoluționară.

Având ca țel permanent unirea tuturor forțelor într-un puternic front popular al luptei de clasă, P.C.R. a considerat că femeile constituiau unul din importanțele detașamente care-și putea aduce din plin contribuția în lupta revoluționară. În același timp, trebuie arătat că s-a ținut cont și de rezultatele obținute de cercurile de femei în anii anteriori, rezultate ce aveau să fie depășite în noile condiții ale desfășurării activității sub îndrumarea celui mai revoluționar partid.

După cum se știe, pe ordinea de zi a primului congres al Partidului Comunist Român, din mai 1921, a fost prevăzut și punctul „Mișcarea feminină“. În Proiectul de Statut, important document programatic, într-un capitol aparte, se justifică și obiectivitatea organizării femeilor muncitoare. Astfel, se precizează din primul articol că, pentru realizarea propagandei comuniste în scopul atragerii femeilor în lupta revoluționară, se prevede formarea de „Cercuri feminine“², ce vor avea caracter de sine stătător, alcătuite din membre ale partidului.

De altfel, acest capitol, intitulat „Organizații feminine“, poate fi el însuși considerat un statut al primei organizații de femei creată și condusă de Partidul Comunist Român. „Pentru propaganda în rîndul femeilor, cercurile își vor avea

---

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. I, Edit. Politică, București, 1968, p. 501.

² În documente și diferite lucrări, „Cercul feminin comunist“ apare și sub alte denumiri: Secretariatul Central al propagandei pentru femei, Comisia Centrală de propagandă printre femei, Cercul femeilor comuniste. Autoarea a adoptat în această lucrare ca unică denumire „Cercul feminin comunist“, deoarece în primul document programatic al P.C.R. — Proiectul de Statut — în acest fel au fost denumite.

organizația autonomă, cu comitet ales. Cercurile se pot alcătui în Uniuni, alegându-și Comitetele Centrale și organizându-și și congrese, avînd administrația și conducerea sub controlul Comitetului Executiv (al partidului — n.n.).

Cercurile feminine pot întreprinde tot felul de acțiuni, precum și acțiuni politice, dar numai în înțelegere cu secțiunea locală. În comitetul Cercului feminin va fi un delegat al Comitetului secțiunii, iar în Comitetul Central un delegat al Comitetului Executiv (al partidului — n.n.). La congresele partidului va lua parte, cu drept de vot, cîte un delegat al Comitetului Central feminin³.

Se cunoaște faptul că, datorită întreruperii lucrărilor congresului partidului din mai 1921 prin intervenția autorităților, proiectul de statut n-a fost votat și nici problema organizării femeilor n-a putut fi rezolvată.

În lunile care au urmat, datorită terorii, partidul comunist a trecut printr-o serie de greutăți. Astfel, este explicabil de ce, în aceste luni, pe linie organizatorică constatăm o stagnare în mișcarea comunistă de femei din țara noastră. Însă, cu toate acestea, fără a-și putea exprima părerea în cadrul unor forme proprii de organizare, femeile muncitoare, în frunte cu cele care erau membre ale partidului comunist, au participat în număr mare la acțiunile inițiate de P.C.R. pentru eliberarea militanților mișcării muncitorești judecați în procesul din Dealul Spirei, în grupul cărora se aflau și 21 de femei cunoscute luptătoare revoluționare, precum și la acele acțiuni pregătite cu prilejul alegerilor din martie 1922.

În tumultul luptei revoluționare, simțind tot mai mult nevoia înaintării lor pe acest drum în mod organizat, militantele au început să lanseze chemări pentru a determina femeile muncitoare să intre în rîndurile partidului, în sindicate, cele mai tinere în rîndurile tineretului revoluționar, pledînd totodată și pentru susținerea organizării lor.

În preocuparea stringentă a partidului de a strînge tot mai mult legăturile sale cu masele largi de oameni ai muncii, cît și pentru creșterea rîndurilor sale, problema înființării de organizații ale „Cercului feminin comunist” căpăta un caracter de urgență, mărturisind de a fi un obiectiv major nu numai pentru mișcarea de femei, dar și pentru întreaga mișcare muncitorească. „Astăzi femeile joacă aproape același rol în viața economică ca și bărbații — se preciza într-unui din articolele publicate în acea perioadă. Ele trebuie să se constituie în cercuri feminine și să lupte în sindicate și partid alături cu bărbații muncitori pentru o viață mai bună”⁴.

Astfel, un pas înainte în activitatea femeilor, în vederea organizării lor, a fost făcut prin Hotărîrea C.C. al P.C.R. din august 1922, care a stabilit înființarea unui Cerc provizoriu al femeilor comuniste⁵, act ce a marcat deschiderea unui capitol nou în istoria Cercului feminin comunist — a primei organizații de femei creată de P.C.R. —, de trecere de acum, în mod concret, organizatoric la constituirea sa.

La cel de-al doilea Congres al P.C.R., din octombrie 1922, chestiunea feminină a fost una din problemele care au stat în atenția delegaților, în documentele Congresului și în primul rînd în Raportul general al partidului existînd o bogată referență la mișcarea de femei din țara noastră.

În urma hotărîrilor luate la congres, Secretariatul Central al Partidului Comunist Român trimite Instrucțiuni⁶, explicînd că se va constitui o comisie pentru propagandă printre femei — este vorba de Cercul feminin comunist — ce va funcționa pe lângă Comitetul Central, revenindu-i misiunea de a desfășura în întreaga țară activitatea în rîndul femeilor. Totodată se cere să se constituie efortul de a se lua legătura cu masa muncitoarelor, cu toate membrele secțiunilor și grupelor partidului din București, în primul rînd, dar și cu cele din diferite orașe, cerîndu-se, cum se și subliniază, „lărgirea activității între femei”⁷, care trebuie astfel făcută încît să fie o „propagandă comunistă printre femei, iar nu organizarea femeilor ca femei”.

Pentru îndeplinirea misiunii pe care organizația femeilor comuniste o primise din partea partidului la congres, de a atrage femeile muncitoare în rîndurile parti-

³ M. C. Stănescu, *Mișcarea muncitorească din România în anii 1921—1924*, Edit. Politică, București, 1971, p. 88.

⁴ „Socialismul”, 11 iunie 1922.

⁵ „Socialismul”, 26 Iulie 1922.

⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 107/1922.

⁷ Ibidem.

dului și ale sindicatului, preocuparea imediată a acestora a fost de a înființa cercuri în diferite orașe — mai ales în centrele industriale, acolo unde proletariatul feminin era mai puternic.

Cred că nu greșim dacă considerăm Cercul feminin comunist — în care, după cum se poate vedea, o mare parte o deținea activitatea teoretică, de propagandă — ca o școală de pregătire revoluționară a femeilor muncitoare în vederea intrării lor în rîndurile partidului, a devenirii lor ca militante conștiente.

Cercul feminin comunist și-a îndreptat, în primul rînd, atenția spre proletarele din fabrici și de pe ogoare, spre femeile care resimțeau cel mai mult urmările exploatării capitaliste. În ideea concentrării forțelor feminine în jurul unor lozinci care interesau masele largi feminine, Cercul feminin comunist a avut în vedere și stabilirea unor legături cu organizațiile feminine și feministe burghezo-democratice și burgheze. De pe o poziție înaintată, revoluționară a arătat că promisiunile pe care aceste asociații le făceau în cadrul programelor lor de acțiune cu scopul de a atrage un număr cit mai mare de femei aveau un caracter iluzoriu, demagog în multe cazuri.

Spiritul de solidaritate militantă internațională, trăsătură ce a caracterizat mișcarea muncitorească din țara noastră de la începuturile sale, îl găsim și în acțiunile organizației comuniste de femei, în perioada dată, exprimat prin variate acțiuni. Din cercetarea documentelor ne putem da seama că deși trecuseră numai doi ani de la primii săi pași, în 1924, activitatea Cercului feminin comunist a avut un continuu proces ascendent, rezultat al maturizării sale politice și ideologice. Era, totodată, o urmare a faptului să din primul moment și-a desfășurat programul de acțiune sub directa îndrumare a partidului comunist, care, la rîndu-i, iată că, de la bun început, dovedise că-și îndeplinea în chip strălucit rolul istoric pe care-l avea — de conducător al luptei maselor muncitoare pentru o viață mai bună.

Instrucțiunile C.C. al Cercului feminin comunist din anul 1924, cu privire la necesitatea intensificării activității de propagandă și organizare printre femei, precizau că ea „trebuie să se întindă nu numai la muncitoarele din fabrici și ateliere, ci și printre gospodinele sărace și mici burgheze... — cerîndu-se în continuare — o atenție deosebită, însă, elementelor muncitorești din fabrici, unde să se creeze și grupe de simpatizante“⁵.

Activitatea femeilor comuniste de constituire a organizațiilor sale n-a rămas fără roade. Acest fapt reiese și din scrisoarea C.C. al Cercului feminin comunist către C.C. al P.C.R., din vara anului 1924, prin care informează despre munca depusă de cerc în cadrul Regionalei I (Transilvania și Banat), arătîndu-se că, rezultat al neobositei lor preocupări, „partidul a reușit să cîștige pe lîngă un număr de muncitoare din fabrică, dintre care unele cu vechime și cu mare influență în mișcarea muncitorească, și un număr relativ mare de noi muncitoare“⁶, membre ale partidului.

Sesizînd caracterul revoluționar al organizației, al importantului rol pe care-l avea în stimularea militantă a mișcării de femei din țara noastră, deși activa în cadrul legal, aparatul de stat represiv a supus-o permanent unui regim de supraveghere și interdicții.

În anul 1924, prin șirul de măsuri luate de autorități, odată cu Partidul Comunist Român a fost interzisă și activitatea legală a Cercului feminin comunist.

Dar membrele Cercului feminin comunist — prima organizație revoluționară de femei creată de Partidul Comunist Român —, militantele comuniste își vor continua activitatea, înfruntînd greutățile ilegalității, situîndu-se în anii următori în primele rînduri ale luptei revoluționare din țara noastră.

⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 43/1924.

⁶ Ibidem, mapa 300/1924.

**LE CERCLE FEMININ COMMUNISTE — LA PREMIERE
ORGANISATION REVOLUTIONNAIRE DES FEMMES
FONDEE PAR LE PARTI COMMUNISTE ROUMAIN
(1922—1924)**

R é s u m é

Dans la communication il s'agit de la première organisation révolutionnaire des femmes de Roumaine, fondée et dirigée par le parti communiste, comme expression de la préoccupation que le P.C.R. a eu dès le premier instant, envers le problème féminin, la manière dans laquelle les principales directions de la stratégie et de la tactique ont trouvé leur applicabilité dans le mouvement révolutionnaire et démocratique de notre pays.

Tout en présentant l'activité menée par l'organisation en différentes directions on souligne l'importante tâche qu'elle a eu en ce qui concerne la préparation révolutionnaire des femmes travailleuses à leurs entrée dans les rangs du parti pour devenir des militantes conscientes.

Depuis 1924, entre les mesures prises par les autorités, en même temps avec le Parti Communiste Roumain a été interdite aussi l'activité légale du Cercle féminin communiste.